

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ประกอบกับมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยฝึกทักษะและกระบวนการคิด เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จัดการเรียนการสอนผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ทั้งนี้ต้องประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ข้อ 11.1 ด้านการศึกษาว่า รัฐบาลจะปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ แต่การศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวตามสถานการณ์โลกและสถานการณ์ประเทศที่เปลี่ยนไป ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ซึ่งในกระบวนการนี้ประเทศไทยของเราจำเป็นต้องปรับตัวเปิดรับกระแสความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และปรับทิศทางการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมนานาชาติที่เปลี่ยนไปแล้ว โลกปัจจุบันเป็นโลกที่แข่งขันกันด้วยกำลังปัญญา เป็นโลกที่แข่งขันกันด้วยความรู้ การศึกษาย่อมเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างภูมิปัญญาเพื่อการแข่งขันและร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ

รุ่ง แก้วแดง (มติชนรายวัน 5 กรกฎาคม 2542) กล่าวว่า การศึกษาคือหัวใจของการพัฒนาประเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือประเทศเพื่อนบ้านในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไต้หวันและฮ่องกง ซึ่งประชากรมีการศึกษาสูงเป็นกำลังการผลิตที่มีคุณภาพทำให้ความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติอยู่ในระดับสูง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้สิทธิและโอกาสทางการศึกษาแก่คนไทยทุกคนไว้ในมาตรา 43 ที่กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน” ส่วนอมเรศ ศิลอ่อน (มติชนรายวัน 31 สิงหาคม 2544 หน้า 5) กล่าวว่า ความเจริญก้าวหน้าในสังคมโลกปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความจำเป็นที่ประเทศต่าง ๆ จะต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในกระแสโลกตลอดเวลา โดยปัจจัยที่จะทำให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเต็มภาคภูมิ คือ “คุณภาพของคน”

จากสภาพที่กล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยจะต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพของคนไทย โดยจะต้องดำเนินการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ทั้งด้านหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาครู สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา การบริหารจัดการและการจัดระบบทรัพยากร โดยมีจุดมุ่งหมายและหลักการในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีการพัฒนาที่สมดุลรอบด้านและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ประเวศ วะสี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า ก) กล่าวว่า หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ส่วนหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้คือการปฏิรูปจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หรือที่เรียกว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด ที่กล่าวว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดไม่ได้แปลว่า ครูลดบทบาทหรือลดความสำคัญลง ตรงกันข้ามครูกลับมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น การเรียนโดยการท่องหนังสือหรือเอาวิชาเป็นตัวตั้งไม่สามารถทำให้มนุษย์เผชิญและแก้ปัญหาได้ เพราะ โลกแห่งวิชากับโลกแห่งความจริงต่างกัน การเรียนโดยการเอาวิชาเป็นตัวตั้งทำให้แยกตัวออกจากความเป็นจริงของชีวิตและสังคมที่ซับซ้อนและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด จึงหมายถึง การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ซึ่งในสถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรมและการทำงาน ครูควรจะเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการต้องท่องบ่นเนื้อหาวิชามาถ่ายทอดให้นักเรียนฟัง เป็นผู้ให้ความรัก ความสนใจในชีวิต ของนักเรียนแต่ละคน จัดประสบการณ์การเรียนรู้อันหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน

ร่วมเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในสถานการณ์จริง รู้ศักยภาพที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคนและส่งเสริมให้นักเรียนได้นำศักยภาพนั้นมาใช้ สำหรับ สุมณ อมรวิวัฒน์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า ง) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิต และแสดงว่าบุคคลนั้นมีความเจริญเติบโต การเรียนรู้เป็นหัวใจของการศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน คือนายโรง ที่จัดระบบและกิจกรรมการแต่ง กลุ่มคนทั้ง 4 ข้างต้น จะทำอะไรก็ได้ถ้าไม่คำนึงถึงผู้แต่ง คือนักเรียน ซึ่งมีความสำคัญที่สุด การเรียนรู้ตามนัยแห่งพุทธธรรม เนการจัดกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ การจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดธาตุรู้ร่วมกับการฝึกหัด อบรมกาย วาจา ใจ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหาด้วยการรู้คิดอย่างถูกต้อง แยกกาย กระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดผลอย่างบูรณาการแก่ผู้เรียน คือ สร้างความรู้ ความคิด ความสามารถและความดี วิธีการเรียนรู้มีรากฐานที่สำคัญที่สุด คือ ความรักและความเข้าใจ ทางด้านสุวัฒน์ เงิน้ำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543, หน้า ช) ได้ให้ความสำคัญว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุดคือ คำสำคัญซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นคำที่กระตุ้นเตือนให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้หันกลับมาทบทวน ตรวจสอบความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของตน พร้อมทั้งตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และพันธกิจในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนสร้างเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามความมุ่งหวังของสังคม ในส่วนของอรุณ จันทวานิช (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า ฉ) ได้ให้ความหมายว่า การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นด้านหนึ่งของการปฏิรูปที่ทุกฝ่ายเชื่อมั่นว่า หากได้ดำเนินการอย่างจริงจังแล้ว ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูปการศึกษาจะเกิดขึ้นและคุณภาพการศึกษาจะได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างแน่นอน ผู้เรียนจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาที่ทุกฝ่ายทั้งบิดามารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้บริหาร ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องร่วมกันจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่สมบูรณ์และสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถ เจตคติและค่านิยมที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สำหรับสิปปนนท์ เกตุทัต (รายงานปฏิรูปการศึกษาไทย, 2545, หน้า 5) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมี 78 มาตรา มี 3 ประการ คือ 1. บุคคลทุกคนมีสิทธิและโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเสมอกันตลอดชีวิตและในช่วงการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 2. ปฏิรูประบบและกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด

ให้รู้วิธีเรียนรู้และ 3. ระดมและกระจายทรัพยากร จัดการศึกษาให้กว้างขวางทั่วถึงและเป็นธรรม ให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ดังนั้น สาระสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเน้นประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ พร้อมคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ปลุกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้ศึกษาจึงสนใจและได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เนื่องจากมีลักษณะพิเศษกว่าสถานศึกษาอื่น ๆ กล่าวคือมีการจัดการศึกษาหลากหลาย ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และในฐานะที่ผู้ศึกษาเองปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนนี้ด้วย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนแจ้ห่มวิทยารวมทั้งเพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนแห่งนี้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จะได้นำไปพัฒนาการปฏิรูปการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม

จังหวัดลำปาง

2. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนแจ้ห่ม

วิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ของ

โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนเจ้าหม่ววิทยา ใน 4 ด้านคือ

1. ด้านกระบวนการเรียนการสอน
2. ด้านการวัดผลและประเมินผล
3. ด้านเจตคติต่อการปฏิรูปการเรียนรู้
4. ด้านการแสดงบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 81 คน รวม 83 คน นักเรียนจำนวน 57 คน รวมทั้งสิ้น 140 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเน้นประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ พร้อมคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ปลุกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายและประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

2. บทบาทของผู้บริหารในการปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้บริหาร ด้านเจตคติ ด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล

3. ด้านเจตคติต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อ ความศรัทธาเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของผู้บริหาร ครูและนักเรียน

4. ด้านกระบวนการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดตั้งแต่การจัดหลักสูตรการสอน การวางแผนการสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การบูรณาการการสอน การใช้สื่อการสอน การใช้แหล่งเรียนรู้และการบันทึกหลังการสอน

5. ด้านการวัดผลประเมินผล หมายถึง การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมาย การพัฒนาผู้เรียน การกำหนดตัวชี้วัด การเปรียบเทียบผลที่ได้กับเกณฑ์ที่กำหนด การนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนและการรายงานผลการประเมิน

6. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในปีการศึกษา 2547

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาครั้งนี้ อาจสามารถนำไปเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved